

ВПЛИВ ЗАСОБІВ ФУТБОЛУ НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Едуард МАЛЯР

Тернопільський національний економічний університет

Анотація. У статті подаються результати оцінювання рівня психофізичної підготовленості (функції уваги та пам'яті, оперативне мислення, розумова працездатність) студентів економічних спеціальностей. Визначено доцільність переважного використання засобів футболу у професійно-прикладній фізичній підготовці майбутніх економістів.

Ключові слова: професійно-прикладна фізична підготовка, студент-економіст, засоби футболу.

Постановка проблеми. Тенденції загально соціального і науково-технічного прогресу не звільняють людину від необхідності постійно удосконалювати свої професійні можливості, а їхній розвиток у силу природних причин невіддільний від фізичного удосконалення індивіда. Тому професійно-прикладна фізична підготовка (ППФП) у вищих навчальних закладах (ВНЗ) повинна спрямуватися на розвиток професійно важливих якостей (ПВЯ) майбутніх фахівців, рухових здібностей, умінь та навичок з урахуванням вимог майбутньої професійної діяльності [4, 6].

Актуальність впровадження нової програми фізичного виховання для студентів ВНЗ [7] визначається соціальним замовленням сучасного суспільства на всебічно розвинуту гармонійну особистість фахівця, який має високий рівень здоров'я, необхідну фізкультурну освіту та фізичну підготовленість, спроможного до фізичного удосконалення, щоб відповідати вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики. Це ставить перед науковцями нові завдання щодо наукового обґрунтування і впровадження специфічної для кожної спеціальності ППФП, яка забезпечуватиме набуття рухових умінь і навичок, що визначають психофізичну готовність випускників вищого навчального закладу до життєдіяльності й обраної професії [6].

Необхідність підвищення ефективності ППФП студентів економічних спеціальностей зумовлюється високою технологічністю та інтенсивністю сучасного виробництва. Від рівня фізичної працездатності працівника, розвитку його ПВЯ залежить фахова дієздатність людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанню проблеми психофізичної підготовки студентів ВНЗ присвячені роботи А. Р. Луцака, Г. О. Заяріна (2001), які визначили психолого-педагогічні умови розвитку професійних здібностей майбутніх працівників Міністерства внутрішніх справ. У наукових працях А. І. Драчука (2001) визначені шляхи оптимізації процесу фізичного виховання майбутніх педагогів для поліпшення їх психофізичного стану. В. І. Філінков (2002) розробив мікроскопічну модель системи професійно-прикладної психофізичної підготовки студентів машинобудівного виробництва. Проблемам визначення ефективності використання засобів і методів загальної та спеціальної фізичної підготовки студентів з урахуванням майбутньої професійної діяльності у податковій міліції присвячена робота Ю. П. Сергієнка (2005). Аналіз дисертаційних досліджень свідчить про відсутність розробок професійно орієнтованих програм психофізичної підготовки студентів економічних спеціальностей [2, 3, 5, 8].

Науковці довели, що ППФП студентів можна здійснювати з використанням різних засобів: спортивних ігор, аеробіки, легкої атлетики тощо. Експериментально підтверджено ефективність навчальних програм фізичного виховання, розроблених на основі лише одного виду

спорту (А. І. Драчук, О. С. Куц, 2001; Е. Г. Лукавенко, 2004; Н. Завіська, Л. Лукашевич, 2004; В. Гумен, 2005 та ін.). Однак серед цих навчальних технологій відсутні такі, що розроблені на основі спортивної гри футбол, можливості якої є досить широкими [1, 2].

Мета дослідження – оцінити вплив засобів футболу на розвиток професійно важливих якостей студентів економічних спеціальностей.

Завдання дослідження:

1. Визначити та проаналізувати динаміку результатів психофізичної підготовки студентів ВНЗ економічного профілю.
2. Визначити доцільність використання запропонованих засобів футболу у професійно-прикладній фізичній підготовці майбутніх економістів.

Аналіз отриманих наукових результатів. У педагогічному експерименті брало участь 74 студенти чоловічої статі: дві контрольні групи (КГ) (n=36) та дві експериментальні групи (ЕГ) (n=38). У КГ заняття проводилися за державною програмою з фізичного виховання (2003).

Програма з фізичного виховання студентів ЕГ містила не тільки загальну фізичну підготовку (ЗФП), але й психофізичну підготовку (ПФП), яка була спрямована на розвиток професійно важливих якостей майбутніх економістів; забезпечення їхньої професійної дієздатності та надійності; сприяння інтелектуальному розвитку особистості.

Психофізична підготовка студентів ЕГ була організована з переважним використанням засобів футболу. Це дозволило оцінити вплив запропонованих засобів на розвиток таких професійно важливих якостей майбутніх економістів (менеджерів, маркетологів, фінансистів, податківців, бухгалтерів, ревізорів), як функції уваги та пам'яті, оперативного мислення, розумової працездатності.

Розвиток та вдосконалення функцій уваги майбутніх економістів здійснювали такими засобами: повільний біг із прискоренням на позначеному відрізку з наступанням тільки на розмічені кола; жонгливання м'ячем; вправи з використанням персональної опіки; рухливі ігри та естафети з м'ячем; гра в міні-футбол двома м'ячами; „квадрати” (6 x 2, 7 x 2); передачі м'яча в парах, у трійках з пересуванням; багаторазові удари м'ячем у позначене на стіні коло діаметром 1 метр.

Для розвитку продуктивності, аналітичності та оперативності мислення студентів використовували елементи тактичної підготовки; широко застосовували різноманітні вправи з протидією суперника; вправи, спрямовані на вирішення різноманітних рухових завдань за обмежений час; ігрові завдання з обмеженою кількістю дотиків.

Для розвитку кмітливості, здогадливості та спостережливості використовували вправи для правильного вибору позицій на полі (гра на випередження), розвитку вміння передбачити дії суперника; перегляд ігор суперників (їхнього виконання стандартних положень для виявлення характерних техніко-тактичних дій); вправи для розвитку у студентів „відчуття голу” (завдяки створенню різноманітних ситуацій на заняттях для „взяття” воріт), правильного вибору позиції, відчуття простору і часу.

Для розвитку оперативної та довготривалої пам'яті студентів економічних спеціальностей застосовували виконання складних рухових завдань, тактичних схем в іграх за пам'ятю після їх одноразового показу на заняттях у звичайних умовах та під впливом різних екстремальних чинників; перегляд ігор суперника для запам'ятовування їхніх найхарактерніших техніко-тактичних дій.

Після педагогічного експерименту найбільші темпи зростання результатів відбулися в ЕГ у показниках функцій уваги (метод В. П. Анфімова) – 18,07 % (p<0,001). У КГ темпи збільшення рівня розвитку показника уваги значно нижчі, ніж в ЕГ, і становлять 3,27 % (p<0,05). Аналогічні зміни відбулися також з обсягом, розподілом та переключенням уваги (метод Шульте-Платонова). Кращі результати спостерігалися у майбутніх економістів ЕГ: збільшення становила 14,08 %, у їхніх колег з КГ – лише 6,16 % (табл. 1).

Порівняльний аналіз коефіцієнтів точності та розумової працездатності (формула Г. М. Уіпла), кількості оброблених знаків (В. П. Анфімов) студентів дослідних груп теж

виявив перевагу студентів ЕГ. Так, темпи збільшення коефіцієнту точності в ЕГ були 7,86 %, тоді як у КГ цей показник становив лише 4,39 %. Збільшення коефіцієнту розумової працездатності в ЕГ також був вищим (6,86 %), ніж у КГ (1,91 %).

Таблиця 1

**Результати дослідження в КГ (n=36) і ЕГ (n=38)
в умовах педагогічного експерименту**

№	Показники	група	Етап дослідження		Збільшення %	t	p
			До експерименту	Після експерименту			
			Mx±Smx	Mx±Smx			
1	Показник уваги (коректурний метод В.П. Анфімова), (ПУ)	К	83,46±5,15	86,19±5,65	3,27	2,41	p>0,05
		Е	85,21±4,85	100,61±5,08	18,07	5,441	p<0,001
2	Коефіцієнт точності (по формулам Г.М. Уїлла), (К)	К	0,91±0,008	0,95±0,003	4,39	4,331	p<0,001
		Е	0,89±0,011	0,96±0,005	7,86	7,214	p<0,001
3	Коефіцієнт чистої розумової працездатності (Г.М. Уїлл), (J)	К	186,5±3,088	190,08±2,715	1,91	0,852	p>0,05
		Е	185,16±4,71	197,88±3,41	6,86	3,231	p<0,001
4	Кількість оброблених знаків (помилки), (В.П. Анфімов)	К	881,5(13,1)±14,1	921,7(6,1)±13,1	3,19	3,896	p<0,001
		Е	863,4(14,2)±13,8	948,5(6,8)±12,1	9,85	5,221	p<0,001
5	Короткочасна зорова пам'ять, (метод Ю.І. Василенко)	К	3,9±0,133	4,09±0,091	4,87	3,12	p<0,05
		Е	4,0±0,153	4,52±0,101	13	4,05	p<0,001
6	Обсяг, розподіл, переключення уваги, (метод Шульте-Платонова)	К	36,18±0,741	38,41±0,529	6,16	3,31	p<0,05
		Е	35,51±1,112	40,51±0,712	14,08	4,05	p<0,001

Після впровадження запропонованої програми у майбутніх економістів ЕГ спостерігалося значне поліпшення результатів в обробці знаків таблиць В. П. Анфімова (9,85 %) на відміну від результатів студентів КГ (4,56 %).

Результати перевірки обсягу короткочасної зорової пам'яті (метод Ю. І. Василенка) також показали, що у студентів економічних спеціальностей КГ відбувся незначне збільшення цього показника, який становив 4,87 %; у студентів ЕГ спостерігався значно більше зростання показника короткочасної зорової пам'яті (13 %) (табл. 1)

Висновки

1. Використання у професійно орієнтованій програмі психофізичної підготовки майбутніх економістів запропонованих засобів футболу сприяло достовірним (p<0,05) позитивним зрушенням за всіма показниками у студентів ЕГ (від 6,86 до 18,06 %) на відміну від студентів КГ, у яких аналогічні зміни відбулися в межах від 1,91 до 7,4 % .

2. Результати проведеного дослідження говорять про доцільність використання засобів футболу у професійно-прикладній фізичній підготовці студентів вищих навчальних закладів економічного профілю.

Подальші кроки нашого дослідження. Для перевірки ефективності професійно орієнтованої програми психофізичної підготовки студентів економічних спеціальностей із переважним використанням засобів футболу передбачається визначення рівня соматичного здоров'я та загальної кількості студентів КГ та ЕГ відсутніх на практичних заняттях за станом здоров'я на упродовж навчального року.

Список літератури

1. *Гумен В.* Вплив модифікованої шейпінг-програми на фізичну підготовленість та академічну успішність студенток вищих навчальних закладів // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. в галузі фіз. культури і спорту. – Л., 2005. – Вип. 9, т. 3. – С. 159 – 163.

2. Драчук А. І. Оптимізація фізичного виховання студентів вищих закладів освіти гуманітарного профілю : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / А. І. Драчук ; Вінницький держ. пед. ун-т. – Вінниця, 2001. – 198 с.
3. Лушак А. Р. Оптимізація психофізичної підготовки курсантів ВЗО МВС України : дис. ... канд. пед. наук / Лушак А. Р. ; ЛДДФК. – Л., 2001. – 195 с.
4. Разуменко Д. О. Професійно важливі особистісні якості майбутнього спеціаліста // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х. : ХДАДМ (ХХП), 2001. – № 29. – С. 29 – 32.
5. Сергієнко Ю. П. Спеціальна фізична підготовка у системі професійного навчання фахівців податкової міліції : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24. 00. 02. / Ю. П. Сергієнко ; ХДАФК. – Х., 2005. – 19 с.
6. Токарева Л. О. Комплексне вдосконалення професійних якостей студента // Наука і сучасність : зб. наук. пр. – К., 2001. – Вип. 2, т. 22, ч. 2. – С. 136 – 144.
7. Фізичне виховання : навч. прогн. для вищих навч. закладів України І–ІІ, ІІІ–ІV рівнів акредитації. – К., 2003.
8. Філінков В. Професійно-прикладна фізична підготовка працівників розумової праці // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. в галузі фіз. культури і спорту. – Л., 2002. – Вип. 6, т. 2. – С. 582 – 586.

ВЛИЯНИЕ СРЕДСТВ ФУТБОЛА НА РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ВАЖНЫХ КАЧЕСТВ СТУДЕНТОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Эдуард МАЛЯР

Тернопольский национальный экономический университет

Аннотация. В статье приводятся результаты оценки уровня психофизической подготовленности (функции внимания и памяти, оперативного мышления, умственной работоспособности) студентов экономических специальностей. Определена целесообразность преобладающего использования средств футбола в профессионально-прикладной физической подготовке будущих экономистов.

Ключевые слова: профессионально-прикладная физическая подготовка, студент-экономист, средства футбола.

INFLUENCE OF FOOTBALL ON THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONALLY IMPORTANT QUALITIES OF STUDENTS OF ECONOMIC SPECIALITIES

Eduard MALYAR

Ternopil National Economic University

Annotation. The article presents the results of estimation of psychophysical training (attention and memory functions, operational thinking, mental performance) students of economic specialties. The overwhelming use of means of football in the professional-applied physical preparation of future economists has been determined.

Key words: professional-applied physical preparation, student-economist, means of football.